

ספרי דברי רש"י

ספר האזרה

פסקי הלכה
מבית מדרשו של רש"י

יוצא לאור ע"פ דפוס ראשון וכתבי יד
עם שינויי נוסחאות, ציונים ומקורות
הערות ומקבילות

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשפ"א

אביליו זה אחר זה (הכביד שערון) הרי זה מיקל בסכין ובתספורת אבל לא במספרים קט, ואם היו בגדיו צואים מדיהן בצונן, אבל לא במים (המין) [רגלים] 42: 57:

7 ← [סד] הלכות תשעה באב.

משנכנס אב ממעטין בשמחה קסא, ולא לענין אכילת בשר ושתיית יין קא אמרינן, אלא לענין שמחה. כגון שמחת התנות ושמחת מרעים, וכל דבר שמחה קס: ערב תשעה באב לא יאכל אדם שני תבשילין ולא יאכל בשר ולא

שינויי נוסחאות

42. ע"פ כ"י מוסקבה, וכ"ה במקור במס' שמחות.

גוהה סותרו ובונהו פירוש כתלו של בית חתנות: והרמב"ם כתב בפרק ג' מהלכות תעניות (ח) עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה כגון ציור וכיור ובנטיעה של שמחה כגון מיני הדס ומיני אהלים. וכן כתב הר"ן בסוף פרק קמא דתעניות (ה, ריש ב) זה לשונו מדאמרינן בירושלמי הדא דתימא בכנין של שמחה אבל אם היה כתלו גוהה סותרו ובונהו משמע דכי אמרינן איזהו בנין של שמחה זה הבונה בית חתנות לבנו דלאו דוקא אלא הוא הדין לכל בנין שאינו צריך דאינו נעשה אלא לנוי ולהרחחה בעלמא. וכתב עוד בשם רבינו האי גאון מדקא משוינן בנין נטיעה אירוסין ונישואין למשא ומתן מה משא ומתן רשות אסור והוא של שמחה אף בנין נטיעה אירוסין ונישואין אסור בשל שמחה אבל מי שאין לו בית חתנות כלל ואין לו אשה ובנים הא ודאי של מצוה הוא ואף על פי שהוא שמחה מותר: ואף על גב דלענין עברו תעניות ציבור ולא נענו מיירי, משמע לכאורה דהוא הדין מראש חודש עד תשעה באב דהני תרתי זמני כי הדדי ניהו... וכתבו התוספות בפרק קמא דמגילה (שם) ממעטין במשא ומתן פירוש של שמחה דומיא דבנין נטיעה דבסמוך. ובפרק החולץ (יבמות מג, א ד"ה מלישא) כתבו יש מפרשים דמשא ומתן נמי איירי בשל שמחה כגון צרכי חופה ואין נראה דלא אסר אלא סעודה עצמה ונראה דריבוי משא ומתן קא אסר שימעטו יותר מבשאר ימים]. וי"א

קנג. מועד קטן יז, ב.
קס. מסכת שמחות ד, י.
קסא. תענית כו, א.
קסב. יבמות מג, א: ותניא קודם הזמן הזה העם ממעטין בעסקיהם מלישא ומליתן מלבנות ולנטוע ומארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין כי תניא הדיא קודם דקודם. ופירוש רבינו: קודם שבת שחל ט"ב בתוכה... ע"כ.
וראה טור אורח חיים תקנא: ...וקאמר בירוש' הדא דתימא בנין של שמחה אבל אם היה כותלו גוהה ונוטה ליפול מותר [בית יוסף - בפרק בתרא דתעניות, אמתניתין דמשנכנס אב ממעטין בשמחה וכתבוהו הר"ף (ה, ב) והרא"ש (סי' כא) בפרק קמא דתעניות אהא דתנן (יב, ב) עברו אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובכנין ובנטיעה ותני עלה (יד, ב) בנין - בנין של שמחה, נטיעה - נטיעה של שמחה. והרמב"ן כתבו בתורת האדם (שם) על ברייתא דהחולץ]. ובנין של שמחה מפרש בפ"ק דמגילה הבונה בית חתנות לבנו ונטיעה של שמחה כגון אבורנקי של מלכים פי' שנוטעין לצל להסתופף בצלו. ולפי זה הא דאמר אם היה כותלו גוהה מותר אפי' בכותל של בית חתנות קאמר שמותר אם גוהה [כ"י - כלומר דאי בשאינו של בית חתנות אפילו אינו גוהה נמי דהא לא אסרה הברייתא כלל באינו של חתנות. וכן כתב הרא"ש בפרק קמא דתעניות (שם) גבי תענית ציבור על הירושלמי דקאמר אם היה כתלו

שיטת הקדמונים
ספר המאורות

לרבינו מאיר ב"ר שמעון המעילי מנרבונה

על מסכת
תענית

יוצא לאור בפעם הראשונה עפ"י כתבי יד
עם הערות ומראה מקומות
מאת
משה יהודה הכהן בלוי

ועתה הובא לדפוס - מהדורת צילום - ע"י משפחת המו"ל
ומכון www.HebrewBooks.org

5

ימי הצומות האלו הרי הן מפורשין בקבלה, צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי וכו', צום הרביעי זה שבעה עשר בתמוז שהוא בחדש הרביעי, וצום החמישי זה תשעה באב שהוא בחדש חמישי, וצום השביעי זה שלשה בתשרי שהוא בחדש שביעי, וצום העשירי זה עשרה בטבת שהוא בחדש העשירי. ה' ונהגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות, בשלשה עשר באדר וכו' לתעניות שנתענו בימי המן שנאמר דברי הצומות וצקתם. ואם חל שלשת עשר באדר להיות בשבת מקדימין ומתענין בחמישי שהוא אחד עשר. אבל אחד מארבעה מימי הצומות שחל להיות בשבת דוחין אותו לאחר השבת. אבל חל להיות ערב שבת מתענין בערב שבת. ובכל הצומות האלה אין מריעין ולא מתפללין תפלת נעילה, אבל קורין בתורה שחרית ומנחה בויחל משה. ויש לפרש"י שפני שאר התעניות כתב כך, שהרי הוא כתב בספר אהבה בפרק י"ג ש"ב ששחרית של תשעה באב קורין בכי תוליד ומפטירין באסוף אסיפם. והכי איתא בפרק בני העיר"י. ובמנחה ויחל, וכן עמא דבר. וצ"ע למה שתי פעמים ביום. ואין לזה שורש מן הגמרא"י. ככולן אוכלין ושותין בלילה חוץ מתשעה באב. ה ר ב השמיט הא דאיתנין לעיל דאין שמד ואין שלום רצו מתענין. ויפה כיון שכיון שכתב שכבר נהגו כל ישראל להתענות בימים של צומות אלו אסור לנהוג בהן קולא. ואין הדבר תלוי ברצו, אלא אפילו לא רצו חייבין כל אחד ואחד להתענות. כדאמרינן בפרק מקום שנהגו"י בני בישן נהוג דלא אולי מצור לצידן במעלי שבתא. וכבר ביארנו שם הכל. וְאִתְּנָה נמי יש לומר במה → שנהגו שלא לספר ולישא אשה משבעה עשר בתמוז עד תשעה באב אין ראוי לזלזל. וגם במה שנהגו שלא לספר מפסח עד ל"ג בעומר ושלא לישא אשה מפני הצרות שהיו כבר באותן הימים אין ראוי לזלזל ולפרוץ גדר של ראשונים. וכמו שאמרו שם"י כל דבר שיודע בו בהיתר ונהג בו איסור נשאל אין מתירין לו. ו' ו"י" וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר כולם וכל מיני זמר וכל משמיצי קול של שיר אסור לשמח בהן ואסור לשמען מפני החורבן. ואפילו שירה בפה על היין אסורה שנאמר בשיר אל ישתו יין. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תושבחות או שיר של הודאות לאל וכיוצא באלו על היין. ט"ו ואחר כך גזרו על עטרות חתנים [שלא להניחם] כלל שלא"י יניח החתן בראשו שם כליל שנאמר הסר המצנפת והרם העטרה. וכך גזרו

ע"ב. (66) וכ"כ שם היה. (67) רמב"ם ט"ג מה' תפלה הי"ח. (68) מגילה לא ע"ב. (69) עיין מאורות לעיל יב ע"ב, וברין שם, ובמגילה דף ל. ובלי"מ ט"א מה' תענית הי"ז, ובאשכול עמוד קלא בשם רב האמי גאון, ובבאורי הגר"א אר"ח סי' תקט"ו. (70) פסחים ג ע"ב. (71) ירושלמי פסחים ט"ד הלכה א. (72) ברמב"ם שלנו זוהי הי"ד. (73) צ"ל שלא יניח החתן בראשו שום כליל.

Tyrnau, Isaac

6

ספר המנהגים

לרבינו אייזיק טירנא

יוצא לאור על פי כתבי יד ודפוסים
עם שינויי נוסחאות, ציוני מקורות, הערות, מפתחות ומבוא

מ א ת

שלמה י. שפיצר

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תש"ס

נא

וכי

וכן

לי

אתו

יום

קר,

לכן

זנא

ית,

וה

יעי:

באו

יהם

ייה

שים

כתן

ירד

אור

רית

פרע

ריך

יהו

זוס

א,

קדר

(נג) וקדיש דיתום ואין כמוך וכו'. וקורין בפרשת ראה (דברים טו, יט) כל הבכור ה' גברי [עד סוף סידראן]. ובשבת מתהילין (שם יד, כב) עשר תעשר וקורין ז' גברי כדפ"ל בה' דפסת. וקורין למפטיר כדאתמול. ויפטיר תפילה להבקוק הנביא (ג, א). ואחר פסוק ראשון אומר יציב פתגם או אתא ודוגמא. ומזכירין נשמות ואב הרחמים.

מוסף כדאתמול. במקום אתה הנהלת אומרים אזהרת ראשית¹⁰. ואם הל בשבת אין אומרים מעריב ובמה מדליקין. ומזכירין שבת בכל מקום. ואין אומרים פרקים במנחה מהרא"ק ז"ל¹¹. ואם הל במוצאי שבת אומרים הפרק בשבת שלפניו. ובמ"ש אין אומרים אלהים יהננו אבל אומרים ותודיענו. ויקנה¹². באסרו חג אין נופלין ואה"כ נופלין. בשבת שאחר שבועות יוצר: אדיר ונאה, אופן: כבודו אות, זולת: אין זולתך, ובברונא אור ישראל וקדושו¹³. לפרשת בהעלותך אשר יצר מאורה¹⁴. לפרשת שלח אהבה שש מאות.

7 ← תמוז. (נג) לפרשת חוקת אהבה: אל מחוללי. (נד) בייז בו מתענין¹⁵ ואומרים סליחות: אתאנו לך, אמרר בבכי, פזמון: שנה נאסר, ענינו ויהל, דרשו וכו' כדפ"ל בחדש אייר. ואין

לד"צ) צהגהום המנהגים צלום נ' (ושם מסיים: ומשום כבודו אומרים לוחו זיוס ראשון). (4) נכל הדפוסים, פרע לד"צ, הוספה: לפרשת נשא, אהנה אשר יחדיו. (5) נכמ"י צ': ונמדינת פולין אומרים: שני זמיס. (6) נכל הדפוסים הוסיפו: והוא תענין ליבור.

הגהות המנהגים

(נג) לפי שבועז התחתן לרות בקצירת תבואתו. ופרשת אמור במועדים בענין שבועות דכתיב (ויקרא כג, כב) ובקצרכם וכו'. וגם מגילת רות מדברת בחסד ושבועות הוא יום מתן תורתנו שהיא חסד בתחילתה ובאמצעיתה ובסופה כדאיתא בתנחומא¹.

(נג) ה"ש וה"ח מעוברת מפטירין לפרשת פנחס ויד ה' (מלכים א', יט) מפני שנקראת קודם י"ז בתמוז, ואז יבא שמעו (ירמיה ב') לפרשת מסעי, ודברי ירמיה (שם, א') למטות, כי באותן שנים חלוקות מטות ומסעי, ועיין במהרי"ל הלכות י"ז בתמוז (סי' ג').

(נד) ויש שמתענין מ"ז בתמוז ואילך ואותן צריכין להשלים, מהרי"ש (תה"ד סי' קמ"ו).

היוצרות שם צמהרי"ל סי' ג' והשווה להגהות מהרא"ק סי' קל"ב ולרשימוחינו צסוף המיבור. (ה) קדר תפילות החג וקריאלה התורה והפטרוס ראה צטור וצשו"ע צסי' חצ"ד וצנו"כ; אמירה האקדמות והארכין נוכרת צהגהות מהרא"ק א' - צ' צסי' הנ"ל וראה צט"ו סק"א מחי יש לאמרו. לגבי אמירה יוצרות ראה צמהרא"ק הנ"ל. רבינו לא פירש אס יש לנרץ על מגילה רות אס לאו, וראה צדרכי משה וצנמ"א צסוף סי' ת"ז. (ו) והוא צהגהות מהרא"ק סי' קל"ב ה'.

פרט לסיים: "...ומשום כבודו אומרים אותו ביום ראשון". עיין לעיל בהגהות אות ל'. (נג) 1 עיין סוטה יד, א (בתנחומא לא מצאתי, הובא גם בא"ד סי' תצ"ד סק"ז).

מסתפרין (נה) מ"ז בתמוז עד אחר ט' באב. (נ) ויש שאין אוכלין בשר (ואין) (ו) שותין יין (מ"ז בתמוז) עד שבת נחמו. ואין נושאים נשים. סליק חדש תמוז. **ל**
 הגה: באיכה רבתי איתא שצריך לזהר מ"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מז' שעות עד ט' שעות. ואין להכות אפילו הרב לתלמידו אפילו ברצועה לפי שבהן קטב מרירי שולט וסכנה יש בדבר שנאמר כל רודפיה השיגוה בין המצרים, גי'. ובר ישראל דאית ליה דינא בהדי [נכרין] לישתמיט מיניה דריע מזליה. א"ה, גי'.
אב¹. משנכנס אב ממעטין בשמחה. לכן מר"ח אב עד י' באב אסור לרחוץ (נ) ולספר

(7) הג"ה זו שכתבתי אי' נמצאת בכל הדפוסים שהגהות המנהגים נאלצו אות נ"ה.
 (1) גדפוסים כותומט שונות: מנהג של אב, או של ר"ח אב, מנהג של ט' באב. ככת"י ז' גגליין הוספה:

הגהות המנהגים

(נה) ¹ בין המצרים נמנעו מלברך שהחיינו על שום פרי, וכן איתא בספר חסידים (סי' תת"מ) והביאו מהר"י מולין בתשובותיו (סי' ל"א), ועי"ש, ונראה לע"ד כגון מילתא דאפשר לדחוייה כגון פרי או מלבוש, אבל אי מיקרי פדיון הבן אין מחמיצין את המצוה או את הברכה וצריך עיון, מתשובת מהר"ל (שם). בענין הרחיצה כתב המיימוני (הלכות תענית פ"ה הל"ו) הכל נהגו שלא ליכנס למרחץ בשבת שחל ט' באב בתוכה. ואור זרוע (ח"ב סי' תי"ד) ומרדכי (סוף הל' ט"ב סי' תרל"ח) ואורח חיים (סי' תקנ"א) כתבו ונהגו שלא לרחוץ מראש חדש ועד תשעה באב. ובהא ודאי פליגי אהרמב"ם דאסרי מראש חדש, וגם משמע דפליגי בזה דאינהו אסרי כל רחיצה פירוש אפילו בצונן כל גופו או פניו ידיו ורגליו בחמין וטעמייהו דקסברי דנהגו כן משום אבל ובאבל הוי כך. ובתרומת הדשן כתב (סי' ק"ן) דלכאורה נראה לו לאסור אכן כמדומה לו שראה בימי חורפו רוחצין בנהרות ואין מוחין והמתמיר תע"ב. ומהר"י כתב (בתשובותיו סי' קל"ב) דמנהג שלא לרחוץ ג"כ בצונן.

(נו) כששנים אוכלין אחד בשר ואחד חלב, האוכל חלב מברך ומוציא את השני לפי שיכול לאכול עם חבירו ולא להפך, בשם מהר"ם ס"ל, הג"ה במרדכי קטן. ובספר אגודה (תענית סי' כ"ג) בשבת שלפני ט"ב שנים אוכלין בשר וא' חלב אין מזמנין יחד כי אין יכולין לאכול זה עם זה, ולי הכותב קשה הא יכולין לאכול יחד לחם, ע"כ גליון. (נז) בתשובת מהר"י מולין (סי' ט"ו) כתב וז"ל: לרחוץ בצונן בערב שבת של חזון ישעיה כן הורו רבותינו, והפרנס כתב (סי' רע"א) ורוחצין הראש סמוך להכנסת כלה וכו' עי"ש. ואם אירע ר"ח בע"ש רוחצין לכבוד השבת כן נהגו. ובמנהגי דורא (עמ' 2

(ז) י"ז בתמוז נקבע כמעט נכור ע"פ הנתייחס נר"ה ימ, נ
 ולזה שם נמוספות ד"ה זה תשעה בתמוז, ונעשו"ע נס'
 א' בגוף הטכסט, לכן לא שינינו מקומה.
 (נז) 1 הוא רבינו מאיר ב"ר ברוך הלוי מוינה.
 2 נמצא בכת"י מרדכי הקצר, אוסף היכל שלמה מס' 47, ברכות פ' ג' שאכלו דף 131 א עיין גם במג"א סי' קצ"ו סק"א שהביא בשם הגהמ"נ והאריך בו.
 (נז) 1 בד"ב בטעות: "הודו", בד"ו: "כן דאה" (וכן גם בד"א), בד"ו: "כן ראוי".

(נח) ולכבס (נט) ולאנ
 148) דרבותינו שנ
 כדרכה, ואם אירע
 תרחוץ ותחוף ערב
 לטבול בט' באב א
 (נח) בענין כבוס
 סי' תרל"ג) וסמ"ג
 משמע להדיא בתו
 והאשר"י בשני הש
 איכא להקל דהא נ
 שלנו ומותר לכבס
 וכל שכן לפני שבו
 כשחל ט' באב בש
 אע"פ שנדחה מ"מ
 כן דברי הסמ"ק (ג'
 או אשה בימי ליבו
 ש"י), רוחצין לקט
 ואחד לבדו ולא הו
 ב ד"ה מי שאין לו
 ט' באב נמנעין מב
 פרק החולץ (יבמו
 אורח חיים (סי' ת
 לצורך תפירה וכה
 אגודה (תענית ס'
 דוקא, וחומרא יתו
 (נט) אמר מהר"ש
 בערב ט' באב שחי
 2 ראה משי"כ בזה המג
 סקט"ו בשם המנהגים
 (נח) 1 דאו נדחה ה
 שלפני השבת אין לו
 דהוי כאילו חל ט' באב
 במנהגים ישנים מדור
 מהר"ם. 3 אולי כו
 תענית פרק ה' אותיות
 הרוקח סי' ש"י, דס"י

ומסתמא היה כן גם אז אודות קישוטים שהיה עליהם קפידה (היה לי כשמעו שנה שעברה שזעלמא דקשוט היה חיוון שלום אודות הקפידה הנ"ל, כי אמרו שילא מהגאון הנ"ל ז"ל איזה גרעון ברכה על המספרים אז, ואמרו ששואה רועה קצת בעניני משא ומתן שבכאן שאינם ממעשרים כל כך ואשחקד מפחד חיילות היו מעמומים מלבושים ומטלטלין שאינם הכרחיים בעפר, וביום שוק ההוא שהוא קל על פי רוב כנ"ל אשחקד חל שלא זימיס הנ"ל ומחמת פחד חיילות שבאו לעיר פרקו ההכשויטיס מהם להטמינם, ובו זיזם עברו החיילות ולא היה שום פחד וחורו ולבשו כמנהגם, ולא היה הפסד על ידי החיילות, והיה זה רמז שחור הרב הגאון הנ"ל זעלמא דקשוט לברך עם בני ישראל שבכאן בברכה שלימה, אך בראש חודש שיט מנהג ללבוש בקישוטים הנ"ל גם בלא יום השוק ובלא נטיעה לשום מקום פשיטא שאין קפידה בהליכה בקישוטים זה זיזם שוק. ומניעת אכילה בשר אין זו היכר איבול כל כך, כי גם בשאר ראשי חדשים אוכלים לפעמים מאכלי חלב, גם שחיית יין אינו דבר קבוע גם בשום מקום לעשירים כן לפעמים מזד בריאות יש זד מניעה לשמות, מה שאין כן קישוט הנ"ל שקבוע מבלי לילך בלחו בכל הזמינס רגע אחד (והוא שמירה מלהתגלות מהשערות כי בנטיפים אין הרגש כל כך כשזו ממקומו ונראים השערות, מה שאין קישוט הנ"ל שחיף שז ממקומו נרגש והוא שמירה להשערות, כן י"ל בטעם קביעתו בזה) מניעתו לבישתו בראש חודש הוא כאיבול ממש. ולא דמי לשנת חוון שהפלגה לשנות זו היא מזד שלפעמים מיקלע חשעה באז גופיה בשנת חוון, מה שאין כן בראש חודש ששינוי מלבושים זו נכון כמו שכחנתי במקום אחר בבחינת לקדוש ה' מכוונד ובבחינת מקדש ישראל וראשי חדשים. והנהוגים לחד מלבושי ראש חודש נראה שאין להם לשנות בראש חודש זה משארי ראשי חדשים, הגם שהוא חענית לדיקים (שלהו אין אוכלים זו על כל פנים בשר ויין מזד שהוא מעין חענית), מכל מקום הרי אין שינוי מלבושים בכלל חענית לדיקים. ויש זכות לכל הנדדים:

יש בהנהגת בלאו דבי אסור. מה שכתוב בשו"ע שמראש חודש אב עד התענית אסור ללבוש כו', היבית אסור לא קאי רק על ימי החול, משא"כ בשבת חזון אין צד דררא דאיטורא בלבישת בגדי שבת רק מנהגא בעלמא יש כמו שכתוב שם. ומלבושים שאינם מיוחדים לשבת קודש קיל גם שלובשם בשבת קודש כל שלובשם גם בחול המועד או שלובשם כשהוא חוץ לעירו בין מכוברים גם בחול. וגם בחול אין מניעה כל כך בהנ"ל וכל שכן בשבת חזון. וגם במיוחדים לשבת או יום טוב קודש לבד שבחול יש איסור. אם לבש מצד מצוות מילה אין איסור בכך אם משהה על עצמו יותר וכן בשבת קודש אחר שהבדילו כל הציבור, כי איסור הוא רק התחלת הליבישה ולא שייך בכך מעין חיוב על שיעור פשיטה כבכלאים ורק תחילת הליבישה יש עליו מניעה. וכן הוא בכניסת ראש חודש אב שבבשר מחמירים מהכניסה, משא"כ במלבושים מסתמא לא קבעו רק על תחילת הליבישה, שהרי פשיטה ע"פ רוב יש בה נגד כבוד בריות:

כמו שאבי הבן לובש ביום מילה בגדי שבת בימים הנ"ל כן הוא אבי אבי הבן. שהגם שבנו שם ועליו מוטל למול, מכל מקום גם עליו יש צד מצוה במילה לפעמים, לא ראיתי כעת מפורש אם המצוה עליו ומכל מקום המצוה עליו קודם מכל אדם ולגבי הנ"ל, שהרי גם באכילת בשר מקילים ע"י שייכות פיסול לעדות:

יש. אין מה'פיין. מה שכתוב בלא"ח סימן תקנ"א אסור ללבוש בגדי שבת קודש בשבת חוון, פשיטא שאין הכוונה רק בגדים המיוחדים לשבת קודש, מה שאין כן בגדי חול המועד וראש חודש, כמו הכובע שנהוגים ללבוש בשנת קודש שלובשים גם כן בחול המועד וצפורים, וכן שאר בגדים שלובשים

תמיד, מכל מקום שרש סדר זמינס היה קודם לכן וכחצי מהלים קלט, טו] ימים יוצרו ששרשם בבחינת יצירה ולא מגלגלים דעשיה. ושם ביצירה יש בבחינת העמידה והקביעות והדמיון למלאכי השרת הוא בבחינת עמידה כידוע ומלאכי השרת הם ביצירה, ויש די והותר להוכיח מה שכתוב [הושע ג, ג] [שנת משוש] [והשנתי כל משושן] חגה חדשה ושנתה, כמה שלובשים מלבושים פחומים מהמיוחדים לשנת קודש לבד.

ובה שכתב [מנ"א ס"ק ד] בבחינת הטעם שמתליפין שהוא משום זיעה, היינו מזד שאין חליפות כחונת כי אם לכבוד שנת ויום טוב שלגבי מלבושים כבודו גדול כנ"ל. ובכזה י"ל דרך אסתמחא זכרהו מאחר שזכחה לשכחו כמו שאמרו חז"ל בפרק ב' לדינה נטו, טו, וי"ל דרך אסתמחא שזה כוונת מה שאמר הכתוב [ישעיהו נח, ג] לקדוש ה' מכוונד דהיינו כסות נקיה כמו שאמרו חז"ל [בבא קמא זא, ג] רבי יוחנן קרא למאלי מכבדותא, וכבדתו מעשות דרכיך שמתליא דרך בכסות גם בזמן שלא יאזה ללבוש בגדי שנת קודש מכל מקום תמשיך כבוד המעשה מזד עשות מלכות הדיוט ודבר האבדו המועד הוא בכלל ימי המעשה מזד עשות מלכות הדיוט ודבר האבדו וכדומה, וראש חודש נקרא יום המעשה לגבי הזכרים כידוע, ומה תמשיך בבחינת כבוד כסות נקיה לשנת קודש לפעמים. כי החצי נחמה תמיד קובעת בבחינת ייחא קצת על כל פנים בעם בני ישראל שלא יחול שמך מהל"ט אבות מלאכות ול"ט [קללות] דחטא ען הדעת ועבדות לולת השם יתברך בעם בני ישראל, והם עבדי השם יתברך שעבודתו הוא בבחינת ייחא ועבד מלך מלך ומקור החירות זידס וזכרוים הם תמיד, ומכל מקום מזד שהנחמה רק חצי מורים גם מיעוט הנייחא בבחינת שנת קודש בעלם בבחינות דנגדים, כי בבחינת גואי אין שום עונש ובכיה רק חדוה במקומו שהוא הנייחא הגמורה ברכה שלימה אשר ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסף על עמה. ועל כל פנים שייך בזה גם כן בבחינת מה שאמרו חז"ל [אבות ה, ב] הו עז כומר כו' לעשות רצון אביך ששמיים לכבוד שנת קודש ככסא דהרסגא, וכמו שכחנתי במקום אחר בזה בבחינת מה שכתוב [ישעיהו טס] עשות חפניך ביום קדשי שיהיה בבחינת משביע לכל מי רצון בלי אכילה שלימה רק ששואה רצונו ותפלו שיט לו די בזה, וקראת לשנת עונג שהוא קורא ועושה עונג על ידי שרצונו בכן והמקיים חורה הקדושה מעונו סופו לקיימה מעושר, וכבדתו מעשות דרכיך שחשעה עונג שלם כפי הנהוג בעולם ממנוא חפניך שחשיג ותמאל כל החפטים האנושים בכל בבחינת עונג. וי"ל בזה שלכך אמרו חז"ל [ברכות ה, ב] היאך לא אשא להם פנים והם מדקדקין על עצמם עד כזיה וכדיניה, עיין פני יהושע עליו השלום ברכות [סג ד"ה סג דרש] מזה שמה שבדינה הוא אלנינו שביעה הוא מזד הרצון כנ"ל, ולפעמים הוא מזד שלא להצטרך לבריות ושלא לבא לנסיון דלא תחמוד, ועשיית הרצון להסתפק במועט הוא לשם שמים והרי זה בבחינת בטל רצונו כו' [אבות ג, ד], וא"כ מבטל השם יתברך רצונו אחרים מפני רצונו ויש לו ממילא נשיאות פנים שרק רצון עם בני ישראל הוא הקיים וחינו ומשוב ולא הרצונו דולתם והוא נשיאות פנים דעם בני ישראל, וזה שאמר הכתוב [נמדבר ו, ב] וישם לך שלום כי על ידי שביעה שלום בעולם כמו שכתב רש"י עליו השלום בפרשת מקץ [בראשית מא, ז ד"ה יפתי] שצ"י השוע עין בריה יפה בבצרתה ויש אמוה ושלוס, וכמו שאמר הכתוב מהלים קמו, ידן השם גבולך שלום חלב חמים ישיביך:

[ש"ה ב בהג" ב בתבוי. נשאין בערב שנת קודש שנתה עשר בתמונה הנדחה יש להקדים החופה ביומר, בכל שנת קודש ראוי להקדים משום קנין בשנת קודש, ועיין בשו"ת מוהרמ"א ז"ל [סימן קכ"ה] כחש טעמים להקל, וי"ל כי לגבי קנין בשנת קודש קיל בין השמשות, ול"ע היטב, אך בתומרה שלא לישא נשים בין המזריים אולי בכללה גם בין השמשות, וטוב להקדים שיהיה היחוד קודם בין השמשות היטב:]

מיה בדין ופש"ה אב"ר לו לכבם אחר תשעה באב. באר היטב

ת"ת ו' י"ד
ת"ת ו' י"ד
ת"ת ו' י"ד
ת"ת ו' י"ד

סימן קסז

**בחתונה שבלי"ב טבת אם צריכין
החתן והכלה להתענות ביי"א אף
שהתענו בעשרה בטבת**

נשאלתי ממחונני הרב הגאון ר' יצחק אייזק טענדלער שליט"א בחתונה שבלי"ב טבת שזמן התענית של החתן והכלה הוא ביי"א אם יכולין לצאת בהתענית דעשרה בטבת אף שהוא ביום אחד קודם לטעם שהוא לכפרה שהוא עיקר לדינא. והשבתי שאין יוצאין וצריכים להתענות ביי"א ג"כ. וראיה מהמג"א סי' תקע"ג סק"א שכתב דבימים שבין יו"כ לסוכות אף שהם מהימים שאין מתענין מ"מ מתענה חתן כיון שאינו מהגמ' ומשמע שאף למחרת יו"כ אף שהתענה אתמול כיו"כ ועדיף משאר תעניות שנתכפר בו ממש. ובאמת תמוה לכאורה מהא דבבא בן בוטא שהיה מביא אשם תלוי בכל יום חוץ ממחרת יוה"כ וא"כ גם החתן מיט' מתענה. וצריך לומר דבחתן חיששין אולי עבר במזיד איזה חטא ושם באשם תלוי הוא רק על הספק ולכן צריך להמתין עד שיכנס לבית הספק. וא"כ כ"ש עשרה בטבת שלא נתכפר בו שצריך להתענות ביי"א. ואין לומר דכוונת המג"א הוא רק על ג' ימים האחרים ולא על מחרת יוה"כ. דאם לא היה צריך להתענות במחרת יוה"כ הי' אסור להתענות דהא מימים שאסור להתענות בהם הוא והי"ל להמג"א לומר שבמחרת יוה"כ אסור ולא לסתום אלא ודאי שצריך להתענות. משה פיינשטיין

ויש לע"ד ראייה גדולה לדבריו מריש פסחים דאמר ראב"י לדידי אשכחנא דקא פלגי רבנן בין יממא לליליא גבי תענית צבור. אלמא דהלילה לא נחשב מהתענית כלל דאם הוא מהתענית רק שאיסור האכילה מתחיל מהבקר לא הוי זה פלגותא בין יממא לליליא אלא דדיני היום הוא רק להתענות ביום ולא בלילה והיה זה כהרבה דינים בכל יו"ט שיש שאינם אלא ביום ומ"מ נחשב גם הלילה בשם היום וכן באיסור אכילה דהוא רק ביום לא היה זה נחשב פלגותא מהלילה ולכן משמע כבעה"מ שהלילה לא נחשב כלל מהתענית. אבל ודאי אין בדינו להכריע בין הראשונים בשביל קושיא. מכל מקום לענין זה שמדינא לא היה לן לאסור כלל אלא שהוא מנהג בעלמא משום אבלות דרבים ולא מסמנא מלתא אפשר גם הרי"ף ורש"י ורמב"ן הסוברים להתענות מתחיל מערב יודו שלענין זה הוא רק מהזמן שניכר שמתאבלין שהוא מהבקר שמתחילין להתענות. וגם לכד זה במנהג יש לילך אחר המיקל ולכן יש להתיר לצורך ובאופן זה שחל י"ז בתמוז ביום א' שהוא דבר שאינו מצוי לא שייך לחקור איך נהגו דבדבר שלא מצוי לא שייך מנהג ולכן יש להקל.

אבל ביי"ז בתמוז שחל בש"ק ונדרחה ליום א' פשיט לע"ד שיש לאסור משום דדיני בין המצרים חלו עוד בשבת דיש מהם שנוהגין גם בשבת.

משה פיינשטיין

סימן קסח

במה שאין נוהגין לתקוע בתענית צבור

ב' דר"ח מרחשון תשי"ג.

מע"כ ידידי הרה"ג המופלג מוהר"ר מרדכי שפיעלמאן שליט"א.

מה שהקשה כתר"ה על מה שכתב הריטב"א שלפי הסברא שצריך חצוצרות בתענית נהגו בצרפת שלא לתקוע לעולם בתענית צבור כיון שאין לנו חצוצרות. וכי אין אנו יכולים לעשות חצוצרות של כסף. הנה לע"ד משמע שלהסוברים שהתקיעה היא בחצוצרות צריך דוקא באלו החצוצרות שנעשו לתקוע בהם במקדש דוקא. ולכן ניהא מה שכלל הרמב"ם למצוה אחת התקיעות שבשעת הקרבנות והתקיעות

סימן קסח

**אם רשאים לעשות נישואין באור
ל"ז בתמוז**

נשאלתי מידידי הגאון ר' מנחם פאלאק זצ"ל בשנת תשי"י שחל שבעה עשר בתמוז ביום א' אם יש לעשות נישואין בליל מוצאי ש"ק אור ל"ז בתמוז. והשבתי שלצורך יש להתיר. דלכאורה תלוי זה במחלוקת הראשונים אם התענית מתחיל בלילה ואומרים ענגו באור התענית דלבעל המאור תענית דף י"א שאין אומרים משום שהתענית מתחיל מבקר. גם דיני בין המצרים אין מתחילין אלא מהבקר.

או"ח ח"ק כ

בעזה"י

ספר

שאלות ותשובות

שבט הלוי

חלק עשירי

תשובות ובידורים
בארבעה חלקי שולחן ערוך

אשר הנני ה' - ברוב הסדו ית'

שמואל הלוי ואזנר

רב אב"ד דעיה"ק

זכרון מאיר

בני ברק

וריש מתיבתא דישיבת חכמי לובלין

שנת תשס"ב לפ"ק

- ב. שצבכניסה לאחריה אין מנהג איסור, מיהו נריך לעיין בזה למעשה, עכ"פ לא יעשו צפרהסיא וז"ע.
- ה. צדין איסור עשית צגדים חדשים נראה ודאי מש"כ בחשבות לצושי מרדכי דמה שעושים שינוי צגד וכה"ג אינו צגדר חדש לענין זה.
- ו. לענין טבילה צונון צעש"ק חוון יש להקל, והמדקדקים מקפידים שלא לטבול בחמין והעולם מזוללים בזה. [וע"ע ח"ו סי' ע"ו הל' ת"ב-א]
- ז. לענין גלוח לצעל צרית שהקילו הרבה צמדנית אשכנז וגדולי אחרונים נו"י בזה וידוע דברי מרן הח"ס או"ח סי' קנ"ח, צצבוע שחל ט"צ צודאי הלכ נטטה להחמיר, ולפני זה צמדומני ג"כ לא מקילים צמקומינו.
- ח. לענין אשה אפשר להקל להסמפר אס זה נוגע לרצוי שערות הראש והיא מסתפרת צעיקר מטעמי צניעות.
- ט. אס צירך על חתיכת צשר שהכל ואח"כ נוכר מאיסור צשר צימים אלה, דבר פשוט שיאכל משהו שלא יהי צרכה לצטלה, דאין צמשהו לא משום שמחה, ולא משום צטול המנהג צמש"כ צס' או"ח כאן.

עניני תשעה באב

- א. לענין אכילה לצורך חולה, ידוע דאיכא צלשון הט"ו או"ח סי' תקנ"ד ס"ק ד' סתירת דיוקים אס להחיר רק צמקום שיש לחשוש לצפק סכנה, או גס אס צרור שאין חשש ספק סכנה ורק גדר חולה שאין צו סכנה, וכבר כתבתי בעניי צצבט הלוי ח"ד סי' ג"ו דהגאון יד אפרים שס נכנס לצרצה דחוקה ציותר והוציא מדברי הפוסקים דלנו מתירים רק צספק סכנה, דהרופא אומר דאין סכנה, וגס החולה אינו אומר נריך אני, מכ"מ אס סתס אנשים צצקיאים קלח אומרים שיש ספק סכנה מתירים עפ"ו, וכמה נכנס הגאון צפרצה דחוקה.
- ב. דברור שהסכמת הפוסקים דאפילו ודאי אין צו סכנה מכ"מ מתירים צמקום חולה, והיינו דכ' הפוסקים דא"ל אומד ר"ל אומד אס יש להחיר מטעם סכנה, וכן מוכח צציאור הגר"א מראיתו מאמירה לגוי שמתירים צמקום חולה, וכן נעילת הסנדל דמתירים איסור דרצנן צמקום חולה אף אין צו סכנה, ומש"כ הרמ"א מיהו נוהגים להחשנות כל זמן שאין להס צער גדול שהי לחוש לצכנה, פי' דמחמירים ענמס דכ"ו שאין לחוש לצפק סכנה מחשנות כיה"כ, אכל ודאי אין זה חיוב, וגס רמ"א מסיים דהמקיל לא הפסיד, דהלכה דצמקום חולה לא גזרו אפי' חולה שאב"ס וכמש"כ גס צמ"ב צסס החי"א וכו"כ צערוך השולחן ועוד.
- ב. זאת לדעת צש' מרן הח"ס או"ח סי' קנ"ו, וכי החולה אינו מחויב צחשנית ואינו מחשנה צו הלא

- ב. וצעיני השעונים הסוגרים הגו לאחר זמן משום דגס צצוי מותר כרמ"א סי' תקי"ד, אס מושכים מכונת השעון ציו"ט גופא דרבי להחמיר בזה דיס חשש תיקון כלי כמו צסתס שעון, אמנס אולי יש פטנט אחר, ואז יש מקום להחיר לפני הדלקת הגו.
- ג. ואשר שאל צעינין שמחת נשים צרגל דהוא ע"י קנית צגדים ותכשיטים, אס יש לה כצב צגד ליו"ט אס יש עוד חיוב צזה, הנה לכאורה דלח שייך עוד חיוב צכה"ג וישמחה צצברים אחרים.
- הרני דוש"ת באהבה, מצפה לרחמי ה'.

סימן פא

עניני ימי בין המצרים

- א. לצבוע מרופה מרה מותר ציום החשנית.
- ב. מש"כ בחשבות אגרות משה או"ח סי' קס"ח, להקל לעשות נשואין צליל י"ו צתמוח דאפשר לענין זה לצסוק כצעל המאור דאין אומרים עננו צליל י"ו צתמוח דלח כשאר רוב ראשנים, וכי דלענין נשואין דהוא מנהגא צעלמא משום דלח מסמנא מילתא אפשר להקל, אינו נראה להקל כלל, וכ"ה המנהג להחמיר, ומש"כ דספק מנהג להקל לענ"ד אין כאן ספק, וגס פשוט לי דלע"ג דמי שנשא לפני י"ו צתמוח ממשיך השצע צרבות כל הימים עד הסוף מכ"מ רקודין ומחולות וכלי שיר אסור.
- ב. ומב"ש תמה אני על מש"כ צס' שערס מצויים צהלכה סי' קצ"ב דלפ"ד צעל אג"מ גס תספורת מותר צליל י"ו צתמוח, ואינו נראה ונגס עובדא דצעל אג"מ הי' צליל מוצ"ש שהי' י"ו צתמוח ציום א' צצבת ואיכא צד כ"ס מחמת קדושת מוצ"ש, אעפ"י שלמעשה אינו נראה. ג. מנהג שלנו דגס שערות הזקן לאלו שמגלחים זקנס כל ימים ספורים לא מגלחים מ"ו צתמוח ובמקרה נכצד כגון ההולכים להשתדל לצרי ממשלה, יש לעשות ש"ח, וראיתי למי שמקיל יותר ולדידי צ"ע.
- ד. צעינין מצכסה של יהודי אשכנזי, מר"ח אב עד שצוע שחל ע"ב אס מותר לצכס לצורך ספרדים, יראה להחמיר, ואפילו לצעל ערוך השולחן דמקיל צכוכסת ישראל לצורך נכרים אס מפורסם שהיא כוכסת שלהס, משא"כ זה מצכס גס להאשכנזים דאיכא מראית עין, וגס לאלו שמצדדים צאחרונים להקל צאיסור של מראית עין משום חשש אצוד פרנסה צשאלה דידן לא שייך זה, כי לפי מציאות עיר דידן גס כשלא יכנס ימים ספורים צין ר"ח לצצוע של ט"ב, לא יאצד כלל הקונים הספרדים שיודעים חומרת האשכנזים, ואס נתנו למצכסה לפני ר"ח אב יש מקילים גס לצורך ישראל כיון

17

שיל"ת

ס פ ר

שאלות ותשובות

להורות נתן

חלק עשירי

ישא מדברותיו בכירורי הלכה בענינים הנוגעים
לארבעה חלקי שולחן ערוך

— בתוספת מפתח לכל עשרת החלקים —

מה שחנני השם יתברך בחמלתו עלי
הצעיר באלפי ישראל

נתן באאמו"ר הרבני הצדיק והחסיד המפורסם
מוה"ר עמרם זצוק"ל הי"ד געשטעטנער

אב"ד קרית אגו"י בני ברק
ור"מ דמתיבתא פנים מאירות

מח"ס נתן פריו על מסכתות ושו"ע י"א חלקים, להורות נתן
על התורה ומיעדים ה' חלקים, ונתן לכהן על ספר תקפו כהן,
מבעד לצמתך. מקדש מעט. קבא דתירוצא. מאורות נתן
שבשו"ת מאור החיים ב' חלקים, ושאר ספרים

בני-ברק

שנת ולהורות נתן בלבנו (השנ"ז) לפ"ק

סימן מט

בס"ד, קריח אגו"י בני ברק, ו' תמוז תשנ"ה לפ"ק.

רב טוב וכל טוב סלה, למע"כ ידידי ש"ב הרב הגאון החור"ב מוה"ר משה פאלאק שליט"א, ר"מ דשיבת אהל משה בק"ק לונדון יצ"ו.

י קרת מכתבו הגיעני, ובו הזמנה לנישואי בנו היקר כמר אברהם נ"י (הנקרא בודאי על שם זקנו הוא דודי אחי אמי המופלא באנשים לדיק ונשגב מוה"ר אברהם סופר זצ"ל), ויהא רעוא שהתחנה חכה בשעה טובה ומוצלחת ויהא לצנין עדי עד, ויחכו לראות רוב נחת ושובע שמחת מעתה ועד עולם.

א) וע"ד השאלה בשמחת ימי שבע ברכות הנכנסים לימי צן המלרים, אם מותר לרקוד לשמחת חתן וכלה, דהמג"א (סי' תקנ"א סק"י) כתב דאסור לעשות ריקודין ומחולות מ"י"ז בתמוה ואילך עכ"ד. הנה בגמרא ובזמנים לא נזכר חיוב למעט בשמחה אלא מראש חודש אב ואילך, וכמבואר במגילה (כו): משנכנס אב ממעטין בשמחה, וכן ברמב"ם (פ"ה מהעניות ה"ו). וכל מה שנאמר בצנין זה החל מ"י"ז בתמוה אינו אלא ממנהגא, עיין רמ"א אר"ח (סי' תקנ"א ס"ב) שנוהגין להחמיר שאין נושאין מ"י"ז בתמוה ואילך עד אחר ע' באב, וכן שם (ס"ד) שבתספורת נוהגין להחמיר מ"י"ז בתמוה, וכן שם (סע"ז) שיש מהעניים מ"י"ז בתמוה עד ע"ב, ובמג"א (סי' תקנ"א סק"ה) הביא מהב"ח דמ"י"ז בתמוה ואילך אסור ללבוש כלים חדשים דהא אין מצרכין שהחינו, וכמבואר (בסו"ז) דטוב לחזר ולומר שהחינו בצן המלרים עי"ש, וכל הני הם רק ממנהגא.

ב) אבל שבעת ימי המשחה הם מעיקר הדין, וכמבואר ברמב"ם (פ"ה מאכל ה"ה) משה רבינו תיקן להם לישראל שבעת ימי המשחה, וכן ברמב"ם (פ"ו מליכות ה"ב) תקנו חכמים שכל הנושא בחולה יהיה שמה עמה שבעת ימים. ובירושלמי כתובות (פ"ה ה"ה) איתא, משה התקין שבעת ימי המשחה, ופירש קרבן העדה כלומר מדאורייתא אית לן שיבוי שבעת ימי המשחה דכתיב ביעקב מלא שבוט זאת, וכ"כ בשירי קרבן שם דמשמע דימי השמחה הם מדאורייתא עי"ש, אבל בפני משה שם פירש דיש להן רמז מן התורה דכתיב מלא שבוט זאת. ובתוס' מו"ק (ה): ד"ה לפי שאין מערבים שמה בשמחה כתבו מירושלמי דדריש כן מדכתיב מלא שבוט זאת עי"ש. ברם ברמב"ם הני"ל משמע דאינו אלא מדרבנן, וכן כתב בהדיא הרא"ש כתובות פ"ה (ד) דשבעת ימי המשחה דרבנן הם, ובשם הרמ"ה כתב דיום ראשון של חתן הוא דאורייתא עי"ש. ועיין רא"ש ברכות (עז): ובש"ח בחר ילחק (אר"ח סי' כ"ג) ר"ה להוכיח ד' ימי המשחה הם מן התורה, מהא דמו"ק (ה): וביום הראות בו יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאי אתה רואה בו, מכאן אמרו חתן שנגד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשחה לו ולביתו לכסותו וכן צרגל נותנין לו שבעת ימי הרגל,

ואי נימא ד' ימי המשחה הם רק מדרבנן א"כ איך נותנין לחתן שבעת ימי המשחה, ונימא דביום הראות אחי רק לרגל דהוי מן התורה ומגילת על חתן, אלא ודאי דגם חתן הוי מן התורה ז' ימים, והא דאמרו בירושלמי כתובות (פ"ה ה"ה) דמשה התקין לישראל ז' ימי המשחה, הא מלינו בצרכות (מתה) דמשה התקין לישראל ברכת הן אף שהיא מן התורה עי"ש. אך י"ל דאף אם ז' ימי המשחה הוי רק מדרבנן, אטפי"כ פטורכו לכתן מראיית הנגע, דיש כח ציד חכמים לעקור דבר מן התורה ששג ואל העשה וכמבואר ביבמות (ל) עי"ש. וחכמים עקרו מלאת ראיית הנגע ששג ואל העשה ד' ימי המשחה, וממילא הוא טהור מן התורה, דעומת הנגע בכחן הליא מילתא וכמבואר במו"ק שם — ועיין שאילת יעב"ץ (ח"א סי' קל"ו), ובס' להורות נתן עה"ת (פ' תרע"ב עמוד ק"ז) — וכל זמן שהכחן לא ראהו מחמת תקנת רבנן אינו עמא מן התורה.

ג) וכיון דשבעת ימי המשחה הוי מעיקר הדין אם מן התורה או מדרבנן, א"כ ודאי י"ל דיש צנחה לדחות מנהגא שלא לעשות ריקודין ומחולות מ"י"ז בתמוה ואילך המבואר במג"א ז"ל. דהרי מבואר ברמב"ם (פ"ה מאכל ה"ז) שבעת ימי החתונה הרי הן כרגל, ומי שמת לו מת בתוך ימי המשחה אפילו אביו ואמו, משלים שבעת ימי השמחה ואחר כך נוכח שבעת ימי אכלות עי"ש, ובש"ע יו"ד (סי' שמ"ב) איתא דחתן שמת לו קרוב כל ז' ימי החופה מותר בגיבון והספורת, וכתב הערו"ם (סק"ה) וש"ך (סק"ה) משום דחתן כיון דדמי למלך ציפיו תחוינה עינין עי"ש, הרי דחתן כל שבעה דומה למלך אף בימי אכל. וא"כ מכל שכן שיש צנחה של שבעת ימי המשחה לדחות מנהגא של איסור ריקודין מ"י"ז בתמוה ואילך שאינו אסור מן הדין, ואע"ג דדברים שצנענא נוכח גם שבעת ימי המשחה וכמבואר בש"ע יו"ד שם, הנה גם מניעת ריקודין הוי כדברים של פרהסיא, וכמ"כ הש"ך שם (סק"ה) דמניעת גיבון והספורת כל כמה דלא מספר ומגבן מפורסם הוא דמשום אכל הוא עושה כן וע"כ מותר עי"ש, וכפי נמי כיון שנהגו לרקוד אצל חתן כל שבעה — ועיין רש"י קהלת (ג' ד') ועת רקוד, בחתנים וכלות — ואם לא יעשו כן הוי כאלות דפרהסיא ומלך ציפיו תחוינה עינין וש"י.

ד) אלא דאכתי היה מקום לומר, דכן אמת דשבעת ימי המשחה הוי להחתן כמו רגל ודוחה אכלות, אבל מנגן דגם לאחרים מותרים לרקוד, כיון דלאחרים ליכא רגל ונימא דחל עליהם איסור לרקוד אחר י"ז בתמוה מעטס מנהגא. אולם הרי כתב בפרקי דרבי אליעזר (סו"פ ע"ז) דחתן דומה למלך מה המלך אינו יוצא לשוק לצדו כך החתן וכו', מה המלך הכל מקלסין אותו כך החתן הכל מקלסין אותו כל שבעה עי"ש, הרי דאיכא מלוא על אחרים לקלס את החתן כל שבעת ימי המשחה. ועיין ש"ע אר"ח (סי' תר"מ ס"ו) חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מן הסוכה כל שבעת ימי המשחה, וכתב הרמ"א וסעודה ברית מילה וכן הסעודה שאוכלין אצל היולדות חייבין בסוכה, וכתב המג"א (סק"ג) דהא דהני חייבין בסוכה דלא דמי לסעודה חתן שהיא מלוא גדולה לשמח

חתן וכלה ונקראת סעודה מלווה בכל מקום אבל הכא אינו אלא מנהג בעלמא עיי"ש. ומבואר מזה דאיכא מלווה לשמח את החתן כל שבעת ימי המשחה ומלווה זו פוערת את כל בני החופה ממנות סוכה. ועיין סי' שירי כנסת הגדולה (ארי"ה סי' קל"א הגב"י אות ע"ו). העטם הא דאם צא אבל לבית הכנסת נופלץ על פניהן, ואילו כשצא חתן לביהכ"ס אין נופלץ על פניהן, וכחז טעם לחלק, דבחתן מפני שהוא שרוי בשמחה וכיון שהוא מלך אזלין בתריה כל הקהל, משא"כ באבל עיי"ש, והוצא בקלרה בבאה"ט שם (סק"ח). וכעין זה במשנה ברורה שם (סק"ג) דבחתן הואיל דמלווה לשמח עמו השמחה נמשכת לכל הכללים אליו עיי"ש. ובעו"מ שם (סק"י) מבואר דבחתן כל שבעת ימי המשחה כשצא לבית הכנסת אין אומרים תחנון עיי"ש. [וכעו"מ] כתב דכל ז' ימי המשחה לא יבוא החתן לביהכ"ס כדי שלא ימנעו מלומר תחנון עיי"ש, אבל בב"ש אהע"ז (סי' ס"ד סק"ג) כתב שאין החתן יולא לביהכ"ס כל שבעה כי אין מי שילווהו עיי"ש].

ס) והנה מכל זה מבואר, דאיכא מלווה לשמח את החתן כל שבעת ימי המשחה, ומלווה זו מועלת על הרצים. וא"כ פשוט דגם לאחרים הותר לרקוד אחר י"ז בתמוה בכל שבעת ימי המשחה, כיון דהמלווה מועלת גם על אחרים לשמח את החתן, ושמחת חתן כל ימי שבעה הוא מעיקר הדין, משא"כ איסור מחולות אחר י"ז בתמוה הוא רק ממנהגא, וא"כ ודאי שמונהב זה נדחה מפני הדין של חיוב שמחת חתן כל שבעה. ועיין ש"ע ארי"ה (סי' תק"ס ס"ג) שגזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר ואסור לשומעם מפני החורבן, וללורך מלווה כגון צבית חתן וכלה הכל שרי עיי"ש. הרי דשמחת חתן וכלה דוחה האיסור לנגן בכלי שיר ומיני זמר שהוא אסור מדינא דגמרא, ואיסור זה נדחה כל שבעת ימי המשחה כיון דאיכא מלווה לשמח חתן וכלה כל שבעה וכ"ל, וא"כ מכל שכן ששמחת חתן וכלה דוחה המנהג שלא לרקוד אחר י"ז בתמוה.

דליכא ארה תליא צרפון ולא רצו לנהוג בחומרות הללו להתחיל התענית מצטוד יום ושאר מילי. ומעשה נראה דאין לנו להחיר אלא במה שברור לנו שלא רצו לנהוג בחומרה זו כגון להתחיל ולהתענות מצטוד יום, אבל לענין לשמח חתן וכלה מנגן שלא רצו לנהוג בחומרה שלא יהא נוכח בו שמחה, דהרי פשוט דביום נוס ליכא מנות שמחת חתן וכלה, דכיון דאסור לאכול ולשתות לא שייך שמחה — ואף אם נימא דבשמחת חתן וכלה אין חיוב דוקא צבשר ויין כמו ציו"ט עיין רמב"ם (הי' יו"ט פ"ו הי"ח), אבל עכ"פ אכילה ושחיה צעיון, דאין שייך שמחה ברעבון. ושוב ראיתי שכ"כ הריטב"א תענית (ל:) דאין שמחה אלא באכילה, והוצא להלן — וא"כ אף שלא רצו לנהוג בחומרה להצטער ביום ציו"ט תמוה מצטוד יום, אבל אין לנו ראייה שלא רצו לקבל עליהם שלא לשמות. ועוד דהריטב"א תענית שם כתב, דשמחת חתן נדחית מפני אצלות ירושלים דכתיב אם לא העלה את ירושלים וגו' ע"ש, וא"כ אפשר דחומרה זו שלא לשמח בחתן ציוס נוס נשארר גם מצטוד יום. וא"כ יש לנו להחמיר שלא לשמח ציו"ט בתמוה מצטוד יום וכמו שהוא מעיקר התקנה, דלא מצינו שלא רצו לנהוג בחומרה אלא לענין תענית מצטוד יום ולענין שייאסר ברחיצה ושאר עיניין כי לא רצו לקבל עליהן העינויין, אבל אפשר שהשאירו את החומר שלא לשמח שאין בו עינוי ולער והוא צבש ואל תעשה והניחוהו על עיקר הדין. ומבאי טעמא נראה דאין להחיר נישואין בליל י"ז בתמוה, דאין לנו להחיר אלא מה שמצינו בבדיא שלא רצו לנהוג בה חומרה והיינו להתחיל מצטוד יום ושאר עינויים, וכ"ת נ"י הביא מש"ת אגרות משה (ארי"ה סי' קס"ח) לדון ולהחיר נישואין אור ליום י"ז בתמוה, וגוף הכפר אינו תחת ידי לעיין בעטמו ונימוקו, וכעת אין הזמן גרמא לעיין בעומק הענין וצ"ע. ולמעשה נראה שלא לעשות ריקודין בצור ליום י"ז בתמוה, ואף כשהוא נדחה משבת ליום ראשון. [כעת ראיתי שב"ת חיים שאל (ח"א סי' כ"ד) שכתב כדצרינו לענין שחיינו עפ"י הרמב"ן הי"ל].

סימן נא

סימן נ

— המשך התשובה הקודמת —

— המשך התשובה הקודמת —

ז) וע"ד אם חתן לריך להתענות צו' ימי המשחה ביום י"ז חתן שנתנה משבת ליום ראשון, וכ"ת הביא מס' משנה ברורה (סי' תקנ"ט) שער הליון ס"ק ל"ד) שהביא ממג"א בשם כנה"ג דרק ביום חופתו אין לריך להשלים אבל בשאר ז' ימי המשחה לריך להשלים, ושוב הביא מחש"י בית יהודה שדעתו דאף בחוץ ז' ימי חופתו אינו חייב להשלים עד לאח הכוכבים בנדחה — הנה בשער הליון שם כתב, דמש"כ המג"א דבשאר ז' ימי המשחה לריך להשלים, אינו ברור כל כך, דהלא שבעת ימי המשחה דוחין אצלות דהוי לדידיה כרגל כדאיחא ציו"ד (סי' שמ"ג) עיי"ש. ויש לתמוה, דהא צביאור הלכה (סי' תקמ"ט) העתיק לשון הריטב"א תענית (ל:) שכתב "חתן שחל אחד מדי' הזמות בחוץ ימי שמחת לבו, מסהבר לי

ז) וע"ד שהסתפק כ"ת נ"י אם מותר לעשות ריקודין במואלאי שבת קודש שהוא ליל י"ז בתמוה שנדחה, הנה כתב הרמב"ן ז"ל בס' תורת האדם (ענין אצלות ישנה עמוד רמ"ג) ח"ל "ומסתברא דכולהו ארבע זמות תענית לצור הן וצביאים גזרו אותם, וכל חומרי תענית עליהן, מפסיקין בהן מצטוד יום ואסורין ברחיצה וכו' כהשעה באב, וקרא מקיש להו כהשעה באב, אלא האידנא כיון דבזמן דליכא ארה צעלין ורצו נהגו להתענות בהן ולא רצו לנהוג בחומרות הללו, אבל מעיקר תקנה ודאי אסורין הן בכלן, דלא גרע גזרת נציאים מגזרת בית דין עיי"ש. והוצא בקלרה בהרב המגיד (פ"ה מתענית ה"ה) וצביאור הגר"א (ארי"ה סי' תקנ"ו ס"ג). ומבואר דמעיקר התקנה מתחיל התענית ציו"ט בתמוה מצטוד יום, אלא דבזמן

הטענה דרבים, וא"כ נדחה דחוק דרגל יחיד דמילה דוחה
הטענה דרבים, ונחתן נשאר רק הסברה דאם לא אעלה את
ירושלים וגו', ו"ל דגם הריעצ"א מודה דמותר שלא להשלים
בשאר לומות שהן נדחה, וכנראה שגם צעל משנה ברורה ז"ל
בשער הליון שם הסכים לסי' בית יהודה.

חותם בברכה למול טוב וכל טוב ש"ב דושת"ה באה"ר.

סימן נב

כס"ד, קרית אגו"י בני-ברק, ט"ו מנחם תשנ"ג לפ"ק.

החיים והשל"ו למע"כ הרה"ג מוכתר בנימוסין בנש"ק
מוה"ר יהודה ארי' לוי יונגריין יחי' לאי"ט,
בשבת תחכמוני בק"ק אנטווערפן יצ"ו.

יקרת ספרו "זכרון מנחם" הביעני בזמנו, בו אסף מרגליות
יקרות מחולדותיכם של לדיקים אבותיו הקדושים
ונג"מ, ויהי רעוא שזכות אבותיו מסייעתו לשבח בבית ה' על
החורב ועל העבודה כחפץ נפשו.

א) וע"ד מנוקשו להעלות על הכתב מה שמלאחי להעיר, הנה
בספרו (עמוד י"א) הביא מדרשות חת"ם ז"ל (ח"ב
דף של"א ע"ב) דאחר ע"י באב מתחיל חודש אחר ונקרא מנחם
כמו שאנו נוהגים, [וכן דקדק החת"ם ז"ל לכתוב בהשגחותיו
שכתבו אחר השעה באב רק מנחם, ומכאן נחשו אר"ה סימן
ד', ל"ה, ל"ז, ע"ז, ועיין מה שליוין עוד צהערה שבהקדמת
ספר הזכרון הולאה ירושלים תשי"ז]. אולם יש לי בזה מקום
עיון, כי יסוד דברי החת"ם דאחר ע"ב מתחיל חודש אחר, הוא
מירושלמי הטענה (פ"ד ה"ה) שאמרו אבא דכתיב (יחזקאל כ"ו)
ויהי צעשתי עשרה שנה באחד לחודש הנה דבר ה' אלי לאמור,
בן אדם יען אשר אמרה לור על ירושלים הנה, מהו באחד
[לגירסת הקה"ע] אין הימר בא' באב עדיין לא נשרף וכו',
אלא קלקול חשבונות יש כאן, ר' יוחנן אמר משל למלך שהיה
יושב ומחשב חשבונות באו ואמרו לו נשבע בך ונתקלקלו
חשבונותיו, אמר יעשה זה ראש לחשבונות. ופירש קרבן העדה
"אמר יעשה יום זה נשבע בנו ראש לחשבונותיו, והכי נמי
עשה יום ע"י באב ראש לחשבון וכו', ואותו היום קורא יחזקאל
באחד לחודש". וכתב על זה החת"ם ז"ל בדרשות שם "נראה
להוסיף כיון שעד עתה היו הלויים בדין וציוס שנשבע חס עונך
בת ליון, ומיד מתחיל נחמה, על כן מתחיל חודש אחר ונקרא
מנחם, כמו שאנו נוהגים, על כן קורא לע"י באב אחד בחודש",
ומבואר, דיום ע"י באב צעלמו כבר נקרא מנחם, שכרי הוא
אחד בחודש לחודש מנחם.

ב) אולם בגליון דרשות החת"ם שם הביא מהגבות חת"ם על
הירושלמי הני"ל - ובהגבות חת"ם שדפסם בירושלמי
סוף מס' סוטה לא מלאחי זה - שכתב אבא דאמרו יעשה
זה ראש לחשבונות ח"ל "היינו מה שרגילים לחדש שם החודש

שהוא חייב להטענות, דאע"ג דימי רגל ושמחה שלו הוא ואין
אבלות חדשה חלה בהם, ואין שמחה חלה באכילה כדאמרין
גבי רגלים וגבי פורים, מ"מ כיון דרגל שלו רגל יחיד מרבנן
וחטניות חלו הם דרבים, אחי אבלות דרבים ודחי רגל [יחיד]
דרבנן, ועוד דיחיד מקרא מלא דבר הכתוב אם לא אעלה את
ירושלים על ראש שמחתי" עכ"ל. ולפי"ז אין להביא ראיה
דשבעת ימי המשחה דוחין החטניות מהא דחתן דהוי רגל ידיה
ודוחה אבלותו, דדוקא כשהחתן הוא אבל שהוא אבלות דיחיד
היא דנדחית מפני רגל ידיה, דאחי רגל דיחיד ודוחה אבלות
דיחיד, משא"כ חטנית לצור שהוא אבלות דרבים אין רגל דחתן
שהוא רגל יחיד דוחה אבלות דרבים. ומ"מ לדינא מוכח
דבטענית נדחה אחי רגל דחתן שהוא רגל דיחיד ודוחה חטנית
דרבים, וכמש"כ צביאור הלכה שם מהא דקו"ל צא"ח (סי'
תקנ"ט ס"ט) דע"ב שנדחה צעל ברית אינו משלים חטניותו לפי
שור"ע שלו הוא, ומוכח דחטנית שנדחה שפיר נדחה אף מחמת
יור"ע דיחיד דהא ברית מילה הוי רגל דיחיד, וא"כ לדינא יש
לסמוך לכאורה על סברת חס' בית יהודה הג"ל, דבטענית
שנדחה אין החתן לריך להשלים בכל ז' ימי המשחה דנדחה
אחי רגל דיחיד ודוחה אף אבלות דרבים, וכדמוכח ממילה.

ה) וביסוד דברי הריעצ"א ז"ל דחתן אינו דוחה חטנית דד'
לומות דרגל דיחיד אינו דוחה חטנית דרבים, יש
להעיר ממה שכתב צביאור הגר"א אר"ה (סי' תקנ"ג ס"ב)
דשאר הלומות מלבד ע"י באב לא הוי בזמן הזה חטנית לצור,
וכמבואר בחטנית (יב) אין חטנית לצור בצבל אלא ח"ב בצבד
עיי"ש, מה דלא כהריעצ"א דגם שאר לומות הן בחטנית דרבים
ולכן אין רגל דחתן דהוא של יחיד דוחה אותם. ולסברת הגר"א
ז"ל איכא עוד סניף לומר דחתן אין לריך להשלים ביו"ז נדחה,
דהא כתב הריעצ"א דהא דחתן אינו דוחה ד' לומות הוא
משום דרגל שלו דיחיד אינו דוחה חטנית דרבים, וא"כ לסברת
הגר"א דשאר לומות מלבד ע"ב הוי צה"ז חטנית דיחיד, א"כ
שפיר נדחה החטנית מחמת רגל דחתן ואף שהוא של יחיד, כיון
דגם החטנית הוא של יחיד.

ו) אלא דהריעצ"א כתב עוד סברא שאין החתן דוחה שאר
לומות, משום דיחיד מקרא מלא דיבר הכתוב אם
לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, והיינו דחתן אינו דוחה
אבלות דירושלים כיון דגם צראש שמחתו הוא חייב לזכור את
חורבן ירושלים. ולפי"ז אף אם שאר לומות דינם בחטנית יחיד
וכהגר"א ז"ל, מ"מ שייך סברת הריעצ"א דאין חתן דוחה
אבלות על ירושלים. ולפי"ז י"ל דאף נדחה אין החתן דוחה את
החטנית, דדוקא ברית מילה אמרו צש"ע (סי' תקנ"ט ס"ט)
דאינו משלים חטניותו, דבשמחה מילה לא מלינו שריך להעלות
את ירושלים על ראש שמחתו, אבל בחתן דמלינו חייב לזכור את
ירושלים, ו"ל דחמור טפי ואף בחטנית נדחה לריך להשלים.
ומכל מקום אם החטנית קשה עליו, אפשר לסמוך על סי' בית
יהודה שמקיל בחתן שלא להשלים בשאר לומות שהן נדחה, ד"ל
דהריעצ"א עלמו לא היה מחמיר מעטם דאם אעלה את
ירושלים וגו', אלא בצירוף הסברא דרגל דיחיד אינו דוחה

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

שאלות ותשובות שבות יעקב

חלק שני

מקרב הגאון הגדול המפורסם בחיבוריו הנפלאים
כבוד קדושת שמו

מוהר"ר **יעקב רישא** זצוקלה"ה

בעהמ"ח ספר חק יעקב על הלכות פסח

וספר מנחת יעקב על תורת השאת לרבינו הרמ"א ז"ל

וספר תורת השלמים וספר סולת למנחה

סדר ונערך מחדש באותיות מאירות בהגהת מדויקת.

ע"ה"ק ירושלים תיכב"א
שנת תשע"ג לפ"ק

שאלה לה

אלמן שרוצה לישא בין המצרים לפי שלא קיים עדיין מצות פ"ו.

מסמנא להו מילתא עכ"ל הרי להדיא דאע"ג דלענין אבילות חדשה מקילין מ"מ באלו ימים אין להקל כלל משום דלא מסמנא מילתא עכ"ל וסימנים מילתא כדאמרינן בית תינוק ואשה יש סימן ומהאי טעמא אין משיאין אלא בחרוש לבנה.

ובלאו האי טעמא נראה לי לחלק בענין אחר דדוקא באבילות יחיד מקילין אצלו לפי שלא קיים מצות פ"ו או שאין לו מי שישמשנו מקילין לו לבדו משא"כ באלו הימים שהוא אבילות דרכים אע"פ שראוי להקל לו מ"מ ע"י נשואין גם שאר הקרואים ומזומנים יבאו להקל ע"כ כולי האי לא מקילין לרבים נגד המנהג כיון דלגבייהו אין כאן הכרח כלל וזכרני שפעם אחת היקל חכם אחד בענין הנשואין תוך ימי ספירה נגד המנהג ולא עלתה זיווגם יפה לכן נראה לי דשומר נפשו ירחק מנשואין בימים כאלו אף שיהיה הרבה צדדים להקל כי חמירא סכנתא מאיסורא ולא לבטל המנהג בפרהסיא נראה לי:

הקטן יעקב

באלמון אחד שרצה לישא בין המצרים שלא קיים עדיין מצות פ"ו אי שרינן ליה או לא.

תשובה אף דלכאורה היה נראה לצדד להקל בזה דהא אפילו באבילות גמור הקילו חכמים לישא תוך שלשים משום מצות פ"ו או אין לו מי שישמשנו כמבואר ב"ד סי' שצ"ב וכ"ש באבילות ישנה דלא חמיר כולי האי דיש להקל גם בחשובת חינוך בית יהודה סי' ק"א פסק הלכה למעשה מהאי טעמא לישא תוך ימי ספירה אחר ל"ג בעומר מהני טעמי אף למנהגנו שאסרינן בתספורת] וה"ה לנשואין וע"ש דבריו באורך וסיים ובפרט ששמענו שהמנהג כן בכה"ג להתירו ע"פ גדולים עכ"ל.

ואני אומר אם קבלה נקבל אבל לדין יש תשובה שהרי להדיא כתב הר"ן ספ"ק דתענית והובא ג"כ בבית יוסף בא"ח סי' תקנ"א וז"ל ומה שנוהגין שלא לישא אשה כלל אפילו מי שאין לו אשה ובנים משום דלא

שאלה לו

מי שמוסר בשר להשררה תוך המבצר כיצד ינהוג בשבוע שחל בו תשעה באב.

שבוע שחל תשעה באב שאם לא ימסור לו בשר יבא לידי הפסד גדול שיקנס לו בממון הרבה.

באחד שמשאו ומתנו הוא עם בשר כל השנה למסור לשר כל בשר שצריך לבני ביתו תוך המבצר כיצד יעשה בתוך

זקיים
לפי
עולם
הביא
חמיר
סכנה

אסור
ר בו
מהאי
מהא
אלא
זראין
תדע
פילא
זרהר
שמע
ע"ב
ח לו
דתא
זל"כ
ן לו
זירה
אין
נורם
בו
ז בו
ז בו

יעקב